

Қуръони Карим дарслари (37-дарс). «Сабаби нузул» илмининг фойдалари (давоми)

14:30 / 15.06.2019 5318

2. Аллоҳ таоло Бақара сурасида марҳамат қилади:

«Албатта, Сафо ва Марва Аллоҳнинг шиорлариданdir. Ким Байтни ҳаж ёки умра қилса, унга икковлари ўртасида саъи қилиши гуноҳ эмас» (158-оят).

Ушбу ояти кариманинг сиртқи маъносига қараладиган бўлса, кимдир ҳаж ёки умра қилганда Сафо ва Марва орасида саъи қилса, гуноҳ бўлмайди, саъи қилмаса ҳам бўлаверади, деган маъно чиқади. Жумладан, Урва ибн Зубайр розияллоҳу анҳу ҳам худди шундай тушунган. Аммо сабаби нузулни билганидан кейин ҳақиқатни англаб етган.

Урва розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Мен Оишага:

«Менимча, бир киши Сафо билан Марва орасида саъи қилмаса, зарар бўлмайди», дедим.

«Нима учун?» деди.

«Чунки Аллоҳ таоло: «Албатта, Сафо ва Марва Аллоҳнинг шиорлариданdir. Ким Байтни ҳаж ёки умра қилса, унга икковлари

ўртасида саъй қилиши гуноҳ эмас», деган», дедим.

«Сафо ва Марва орасида саъй қилмаган одамнинг ҳажини ҳам, умрасини ҳам Аллоҳ тугал қилмайди. Агар сен айтгандек бўлганида, «Икковлари ўртасида саъй қилмаса, гуноҳ эмас», дейиларди. Нима учун ундан бўлганини биласанми? Ансорлар жоҳилиятда денгиз бўйидаги икки санамга ният қилиб, талбия айтар эдилар. Улар Исоф ва Ноила деб аталар эди. Сўнгра келиб, Сафо ва Марва орасида саъй қилар эдилар. Кейин соч олдирап эдилар. Ислом келганда иккиси орасида худди жоҳилиятдаги каби тавоғ қилишни ёқтирамадилар. Шунда Аллоҳ азза ва жалла: «Албатта, Сафо ва Марва Аллоҳнинг шиорларидандир»(ояти)ни нозил қилди. Бас, улар саъий қилдилар», деди».

Бошқа бир ривоятда:

«Эй опамнинг ўғли, қандай ҳам ёмон гап айтдинг! Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам саъий қилганлар ва мусулмонлар ҳам саъий қилдилар. Бас, суннат бўлиб қолди», дейилган.

Бухорий, Муслим, Абу Довуд, Термизий ва Насаий ривоят қилишган.

Ушбу ривоятда Қуръони карим оятларидан бирини, яъни Сафо ва Марва орасида саъий қилишга оид оятни нотўғри англаш оқибати ва уни тузатиш лозимлиги ҳақида Оиша онамиз томонларидан батафсил тушунтириш берилмоқда. Ривоят қаҳрамонларидан Урва ибн Зубайр розияллоҳу анҳу Оиша онамизнинг опалари Асмо бинт Абу Бакр розияллоҳу анҳонинг кичик ўғилларидир. У киши **«Ким Байтни ҳаж ёки умра қилса, унга икковлари ўртасида саъий қилиши гуноҳ эмас»** оятининг нозил бўлиш сабабини билмаганлари учун уни нотўғри тушунганлар. У киши ҳаж ёки умра қилувчилар Сафо ва Марва ўртасида саъий қилмаса, зарари йўқ, деган фикрга борганлар ва буни холалари - Оиша онамизга айтганлар. Оиша онамиз ҳамма тафсилотларни билганлари учун, жиянларининг хатосини тўғрилаганлар.

Бухорийнинг лафзида:

«Албатта, бу анзорийлар тўғрисида нозил бўлган. Улар Исломдан олдин Манот Тоғияга ният қилиб, талбия айтар эдилар. Улар унга Мушаллал олдида ибодат қилар эдилар. Ким унга атаб эҳром боғласа, Сафо ва Марва орасида саъий қилишни ўзига эп кўрмас эди. Улар Исломга кирган чоғларида Набий соллаллоҳу алайҳи

vasallamdan bu ҳақда сўрадилар. Шунда ушбу оят нозил бўлди.

Абу Бакр айтдики: «Мен ушбу оятнинг икки гурух ҳақида нозил бўлганини эшитдим. Иккиси ҳам жоҳилият вақтида Сафо ва Марва орасида тавоғ қилишни ўзига эп кўрмаганлар ҳақида ва жоҳилиятда иккиси орасида тавоғ қилиб юриб, Исломда уни ўзига эп кўрмаганлар ҳақида», дейилган.

Ушбу ривоятда исми зикр қилинган Манот Тоғия жоҳилият аҳлининг энг катта бутларидан бири бўлган. Мазкур бутни Амр ибн Луҳаф исмли киши Қадид деган жойга яқин бўлган Мушаллал номли кириш жойига қўйган бўлиб, ансорийлар Исломдан олдин ўша бутнинг олдида эҳром боғлаб, ҳаж ва умрани бошлар эканлар. Мазкур бутнинг олдида эҳром боғлаганлар Сафо ва Марва орасида саъй қилишдан хижолат бўлиб қолар эканлар. Демак, жоҳилият вақтида Сафо ва Марва орасида саъй қилишни ўзига эп кўрмаганлар ансорийлар экан.

Исломдан олдинги даврда Сафо тепалигига Исоф исмли, Марва тепалигига Ноила исмли бутлар қўйилганлигини, қурайшликлар саъй қилиб бориб, ўша ерга етганларида уларни улуғлашларини юқорида баён қилдик. Исломга киргандаридан кейин улар бу икки тепалик орасида саъй қилишни ўзларига эп кўрмай қолдилар. Демак, жоҳилиятда иккиси орасида саъй қилиб юриб, Исломда уни ўзига эп кўрмаганлар муҳожирлар экан.

Аллоҳ таоло «Албатта, Сафо ва Марва Аллоҳнинг шиорлариданdir. Ким Байтни ҳаж ёки умра қилса, унга икковлари ўртасида саъй қилиши гуноҳ эмас» деган ояти каримани нозил қилиб, уларнинг нотӯғри мулоҳазаларини тузатиб, ҳаж ва умрани ният қилган киши учун Сафо ва Марва орасида саъй қилиш Ислом шариатида собит қолишини баён этди.

Учинчи фойда: Оят нима ҳақида нозил бўлганини аниқ билиш. Бу эса ҳар бир нарсани ўз ўрнига қўйишга, бошқаси билан аралаштириб юбормасликка ёрдам беради.

Тўртинчи фойда: Ҳар бир оятни эшитган одам учун унинг нозил бўлиш сабабини билиш ёдлашни, тушунишни ва илоҳий каломни қалбга жо қилишни осонлаштиради.

«Қуръон илмлари» китобидан